

ענוה וכבוד

בראשית פרק יח פסוק כז

ויען אברהם ויאמר הנה נא הואלתי לדבר אל אדני ואני כן עפר ואפר:

2

(ו) ויאמר מ' למה נאמר ז אל קל בני ישראל ערב וידעתם פי זק נק הוציא אתכם מארץ מצרים:

(ז) וב' קר וראיתם את כבוד זק נק ב' קשמו את קל' תיקם על זק נק ונחננו מה פי תלוננו מלינו עלינו:

רש"י דברים פרק ז פסוק ז

(ז) לא מרבכם - כפשוטו. ומדרשו לפי שאין אתם מגדילים עצמכם כשאני משפיע לכם טובה לפיכך חשקתי בכם:

3

כי אתם הממעטין עצמכם, כגון אברהם, שאמר (בראשית יח, כז) ואנכי עפר ואפר, וכגון משה ואהרן שאמרו (שמות טז, ח) ונחנו מה, לא כנבוכדנצר שאמר (ישעיה יד, יד) אדמה לעליון, וסנחריב שאמר (שם לו, כ) מי בכל אלהי הארצות, וחירם שאמר (יחזקאל כח, ב) אל אני מושב אלהים ישבתי:

כי אתם הממעט - הרי כי משמש בלשון דהא: תהלים פרק כב

4

(ז) ואני כי תולעת גל' איש חרפת אדם וכוזי עם: (ח) קל ר' אי ילעגו לי יפטרירו בקשה יגיעו ר' אש: מצודת דוד ז) תולעת - כחי תשש כתולעת:

דברי זן החפץ חיים על אביו: (מתוך ספר כל בתבי החפץ חיים) 5

"כבוד היה לורא לרוחו מאד. וכשאלתיו פעם הלא אני מבקשים בתפילה חיים של עושר וכבוד. השיב לי זהו בקשה על כל עם ישראל וכענין שאנו אומרים תן כבוד לעמך והוא כבוד השם"

6

בניאייסאק לרני החוק. וער הישבות הוא בית עם כסה עשרות רבניה, ואכסניא שלו היתה אלז בחי, ורחוק כל בני העיר לשם לכבודו, מי לקבל פרסה, מי להחמיל בו, אפי לבתי כהנאי כל רעש בשבילי, הוא לי לטעל נש וכו'.

7

כאשר נתבונן על הנהגת העולם כולו נראה, כי הסבה העיקרית להקץ האכזרי והחרי הנבון שבבני אדם, אינו, כי אם נתינת הכבוד לפי שראוי לכבודו. סכבוד החכמים - ססתעף אהבת תורה והכמה, וטוהת נאבות ויראת ד'. סכבוד תורים - ססתעף חן ישר העושה פרי ברכה לכל הבנים, לעת יגדלו. לסעלה פוה. סכבוד פלכים - ססתעף כללות התקון האכזרי בחיי האדם הבורי. נמצא, כי רגש הכבוד פועל לקיום העולם בכלל. גם הרגשת כבוד הנפש האלהית שבאדם, הכנעוהו סהשפול כבודו כפעולות מנוגות, שאינם תזארת לעושהו. נמצא שאנו משיינים ככת הכבוד הסיזחם לנבראים, פעולה סלסה וסרתקנה, סה שאין אנו משיינים בשום סה ורגש כעולם.

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

10

הלכה י
כל אלו הדברים לפי מה שיראה הדיין שזה ראוי לכך ושחשעה צריכה, ובכל יחיו מעשיו לשם שמים ואל יהיה כבוד תבריות קל בעיניו שחרי הוא דוחה את לא תעשה של דבריהם וכל שכן כבוד בני אברהם יצחק ויעקב המחזיקין בתורת האמת שיהיה זהיר שלא יהרס כבודם אלא להוסיף בכבוד המקום בלבד שכל המבזה את התורה גופי מחולל על הבריות והמכבד את התורה גופי מכבד על הבריות, ואין כבוד התורה אלא לעשות על פי חוקיה ומשפטיה.

רמב"ם הלכות סנהדרין פרק כה

11

הלכה א
אסור לאדם לנהוג בשררה על הצבור ובגסות הרוח אלא בענוה ויראה, וכל פרנס המטיל אימה יתירה על הצבור שלא לשם שמים לעמש, ואינו רואה לו בן תלמיד חכם שטאמר לכן יראוהו אנשים לא יראה כל חכמי לב.

12

הלכה ב
וכן אסור לו לנהוג בחן קלות ראש אע"פ שחן עמי הארץ, ולא יפסיע על ראשי עם הקדש, אע"פ שחן הדיוטות ושפלים בני אברהם יצחק ויעקב הם וצבאות השם שהוציא מארץ מצרים בכת גדול ובד חוקת, וסודל טורה הצבור ומשאן כמשה רבינו, שטאמר בו כאשר ישא האומן את היונוק, וחרי הוא אומר ואצוה את שופטיכם זו אוהרת לדין שסמבל את הצבור כאשר ישא האומן את היונוק, צא ולמד ממשא רבן של כל הנביאים כיון ששלחו הקב"ה במצרים וטאמר ויצום אל בני ישראל אמרו מפי הקבלה שאמר לחם למשה ולאהרן על מנת שיחיו מקללים אתכם וסוקלין אתכם באבנים.

13

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לד עמוד א
תנו רבנן: אלו ברכות שאדם שוחה בחן: באבות תחלה וסוף, בהודאה תחלה וסוף, ואם בא לשוח בסוף כל ברכה וברכה ובתחלת כל ברכה וברכה - מלמדן אותו שלא ישחה. אמר רבי שמעון בן פוי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא הדיוט - כמו שאמרנו. כחן גדול - בסוף כל ברכה וברכה, וחמלק - תחלת כל ברכה וברכה וסוף כל ברכה וברכה.

14

רש"י מסכת ברכות דף לד עמוד ב
כחן גדול בסוף כל ברכה - כל מה שהוא גדול ביותר צריך לחכנוע ולהשמיל עצמו.

15

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף יט עמוד ב
וחאמר רב אשי: אמילו למאן דאמר נשיא שמחל על כבודו כבודו מחול - מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, שטאמר +דברים י"ז+ שום תשים עליך מלך - שתחא אימתו עליך!

16

תוספות תרא"ש (סנהדרין שם)

אבל הא דמלך אינו יכול למחול משום דכתיב "כי לחי המלוכה" ומלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא, ואין בידו למחול. אפי' רבנן דפליגי הכא מודו גבי אגריפס, שקרא מעומד ושבתוהו חכמים דחתם שאני, עשעה לכבוד תורה, ואין שם הנאח לבריות אלא כבוד שמים.

17

רבינו יונה (סנהדרין)
כי אמרינן דמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, משום דכבודו הוא כבוד של ישראל כולו, דחמלק שלהם ניכר, והלכך אינו יכול למחול כבודן של ישראל.

18

מלחמה על כבוד ישראל

שמואל א פרק ז

(יז) ויען המבשר ויאמר נס ישראל לפני פלשתים וגם מגפה גדולה היתה בעם וגם שני בניך מתו חפני ופינתס וארון האלהים נלקחה: (יח) ויהי כחזכירת את ארון האלהים ויפל מעל הכסא אחרנית בעד יד השער ותשבר מפרסתו וימת כי זקן האיש וכבד והוא שפט את ישראל ארבעים שנה: (יט) וכלתו אשת פינתס הרה ללת ותשמע את השמעה אל הלקח ארון האלהים ומת חמיה ואישה ותכרע ותלד כי נהפכו עליה צריה: (כ) וכעת מותה ותדברנה הנצבות עליה אל תיראי כי בן ילדת ולא ענתה ולא שנה לבה: (כא) ותקרא לער אי כבוד לאמר גלה כבוד מישראל אל הלקח ארון האלהים ואל חמיה ואישה: (כב) ותאמר גלה כבוד מישראל כי נלקח ארון האלהים:

19

8

רמב"ם הלכות סנהדרין פרק כז

הלכה ח

וכן יש לדיין לעשות מריב עם הראוי לריב עמו ולקללו ולחכותו ולתלש שערו ולחשביע באלהים בעל כרחו שלא יעשה או שלא עשה, שטאמר ואריב עם ואקללם ואכה מהם אנשים ואמרטם ואשביעם באלהים.

9

הלכה ט

וכן יש לו לכפות ידים ורגלים ולאסור בבית האסורים ולדחוף ולסחוב על הארץ שטאמר חן למות חן לשרושי חן לענש נכסין ולאסורין.

